

або цілісність національної території) містить норму, у відповідності до якої змова визначається, як прийняте декількома особами рішення вчинити посягання, якщо це рішення конкретизоване хоча б однією дією.

Таким чином, у Франції існує інститут, схожий з інститутом змови в англо-американському праві. Необхідно відзначити, що інститут змови, який традиційно існує в англо-американському праві, тим самим передбачений і в деяких країнах континентальної системи права (Франція, Іспанія та ін.). Але в цих країнах змова карається лише у випадках, коли винні приступають до здійснення свого задуму (в Англії та США вона передбачає покарання як за закінчений злочин у випадку, коли двоє або більше осіб домовляються між собою вчинити злочин навіть порівняно невеликої важкості, а іноді і просто протизаконну дію).

На завершення можемо виокремити наступне: 1) країни з прецедентною та змішаною правовою системою у багатьох випадках віддають рішення питань призначення покарання за незакінчений злочин безпосередньо суддям; 2) приготування до злочину належить кримінальній відповідальності не в усіх країнах, а деякі кримінальні кодекси такого поняття, як приготування до злочину взагалі не мають; 3) замах на злочин кримінально караний, в більшій або в меншій мірі, практично в усіх кримінально-правових системах.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 10 верес. 2013 року. – К.: ПАЛІВОДА А.В. – 2013. – 212 с.
2. Кодексы Польши: Уголовный кодекс. Уголовно-процессуальный кодекс (выдержки). Уголовно-исполнительный кодекс. – М.: [б. и.], 1998. – 180 с.
3. Преступление и наказание в Англии, США, Франции, ФРГ, Японии: Общая часть уголовного права. – М.: Юрид. лит., 1991. – 288 с.
4. Уголовный кодекс Швейцарии: Пер. с нем. – М.: Издательство «Зерцало», 2000. – 138 с.
5. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии): Сборник законодательных материалов / Под ред. И. Д. Козочкина. – М.: Зерцало, 2001. – 352 с.
6. Уголовный кодекс ФРГ. – М.: Зерцало, 2000. – 208 с.

УДК 343.271

ПОПОВИЧ Анастасія

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПОНЯТТЯ ШТРАФУ ЯК ЮРИДИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Метою даної статті є аналіз визначення теоретичних підходів до поняття штрафу у кримінальному законодавстві України.

Поняття штрафу, згадується у наступних історичних джерелах права, таких як Руська Правда, Статут Великого Князівства Литовського,

Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 року, Укладення про покарання кримінальні і виправні 1845 року, Кримінальні укладення 1903, Кримінальний кодекс УСРР 1922 року, Кримінальний кодекс УСРР 1927 року, Кримінальний кодекс УСРР (України) 1960 року.

Проаналізувавши перелічені історичні джерела права, можна дійти висновку про те, що штраф є традиційним видом покарання, який застосовувався на протязі усієї історії розвитку українського кримінального законодавства.

У перелічених історичних джерелах не використовувався термін «штраф». Натомість застосовувалися поняття: дика вира, продаж, головщина, грошове стягнення.

Вже на сучасній території України з прийняттям Кримінального кодексу УСРР 1960 року було закріплено поняття штрафу: «штраф є грошове стягнення, що накладається судом у випадках і межах встановлених в кримінальному законодавстві» [3].

Доречним є провести аналіз поняття штрафу у сучасних нормативно-правових актах та у працях вчених-юристів, які займаються дослідженням даного питання.

Відповідно до ст. 53 Кримінального кодексу України 2001 року «штраф – це грошове стягнення, що накладається судом у випадках і розмірі, встановлених в Особливій частині цього Кодексу...» [1].

Стосовно доктринального поняття штрафу існують наступні точки зору. Так доцент Попрас В. О., намагаючись пов'язати законодавче визначення штрафу із загальним поняттям покарання, дає розширене визначення даного виду покарання, як «заходу примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає у передбаченому законом обмеженні її права власності на певну суму грошових коштів» [6].

Натомість науковець Щур К. В. зазначає, що штраф по суті є майновим покаранням, тобто за рішенням суду із засудженого стягується визначена судом грошова сума в дохід держави. За своєю природою штраф, як вид покарання виступає грошовим (майновим) обмеженням для засудженого [8].

Доцент Смирнов А. А. пропонує наступне визначення, штраф – це покарання без ізоляції засудженого від суспільства, при цьому кара не розглядається як мета покарання, хоча її елементи є тією чи іншою мірою в будь-якому покаранні, у штрафі на перше місце висуваються запобіжновиховні складові, які характеризують штраф як кримінальне покарання [7].

В свою чергу доцент Пироженко Н. О. виділяє наступне, штраф полягає в позбавленні засудженого матеріальних благ, іншими словами, даний вид покарання встановлює конкретний розмір обмежень майнових прав особи, яка вчинила злочин, призначення штрафу є економічним

впливом на свідомість індивіда з метою змінити його вольові настанови, негативні антисупільні мотиви поведінки [5].

Натомість доцент Когут Н. Д. дає загальне визначення штрафу, яке притаманне всім галузям права, штраф – це грошове стягнення, що накладається відповідними органами державної влади у вигляді покарання за правопорушення вчинені фізичними особами, а також юридичними особами в частині фінансових правопорушень [2].

Проаналізувавши думки вчених-юристів, можна зробити наступні висновки та виділити ознаки штрафу: 1) це захід державного примусу; 2) застосовується виключно державними органами, а саме судом; 3) полягає в обов'язковому грошовому стягненні з особи засудженого; 4) застосовується лише до особи, яка була визнана у вчиненні кримінального правопорушення; 5) і полягає в обов'язковому обмеженні права власності особи на певну суму грошових коштів.

Також, можна зробити висновок, що вчені зводять свою думку до того, що штраф застосовується лише до фізичних осіб.

Але, у зв'язку з введенням новели у кримінальне законодавство України, а саме набрання чинності Закону України від 23 травня 2013 року «Пронесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб» Загальну частину Кримінального кодексу України було доповнено розділом XIV¹.

З зазначеного розділу випливає, що штраф як захід кримінально правового характеру застосовується до юридичних осіб.

Професор Яценко А. М. у своїй праці дає наступне визначення поняття штрафу, як заходу кримінально правового характеру – це грошова сума, що сплачується юридичною особою на підставі судового рішення [9]. Підтримуючи думку науковця О. Ф. Пасеки, а саме що, зважаючи на історично сформовані традиції доктрини кримінального права України, доречним було б визнання за юридичною особою статусу суб'єкта злочину та приведення у відповідність до цього всіх інших інститутів та понять КК України[4].

Підсумовуючи викладене було б влучним сформулювати наступне поняття штрафу. Штраф – це захід державного примусу, який застосовується до фізичних та юридичних осіб, які визнані винними у вчиненні кримінального правопорушення, державними органами влади і полягає в обмеженні їх права власності на певну суму грошових коштів.

Література:

1. Кримінальний кодекс України. Прийнятий 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001 – №25–26. – Ст. 131.
2. Когут Н. Д. Правова природа штрафів як фінансових санкцій / Н. Д. Когут // Правничий вісник Університету «КРОК». – 2013. – Вип. 16. – С. 94–99.

3. Кримінальний кодекс України: Затв. Законом Української РСР від 28 грудня 1960 р. // Кодекси України. – Кн. 3. – К.: Юрінком Інтер, 1998 – С. 4–147.
4. Пасека О. Ф. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: окремі проблемні питання / О. Ф. Пасека // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. – 2014. – Вип. 4. – С. 253–263
5. Пироженко О. С. Покарання, що обмежують майнові права засуджених за кримінальним правом України: монографія / О. Пироженко. – Харків: НікаНова, 2012. – 294 с.
6. Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України: монографія / В. О. Попрас. – Х.: Право, 2009. – 224 с.
7. Смирнов А. А. Штраф у кримінальному праві України / А. А. Смирнов // Право і безпека. – 2005. – № 4. – С. 168–172.
8. Шур К. В. Призначення штрафу, як додаткового виду покарання / К. В. Шур // Кримінально-правові та кримінологічні заходи протидії злочинності: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 13 листопада 2015 р.). – м. Одеса: ОДУВС, 2015.
9. Яценко А. М. Заходи кримінально-правового характеру: поняття, зміст і сутність / А. М. Яценко // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 775–783.

УДК 343.222

ТАРАН Маргарита

ЩОДО СУТТЄВОЇ ОЗНАКИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

В кримінальному законі, в силу відсутності схильності його положень до норм-дефініцій, використовується значна кількість категорій, зміст яких залишається не до кінця визначеним навіть за умови значної уваги з боку кримінально-правової доктрини. Однією з таких категорій, яка має наскрізне значення для всіх інституцій кримінального права, є кримінальна відповідальність [4, с. 33].

Чинний Кримінальний кодекс України 2001 року (КК України), не надає поняття кримінальної відповідальності, натомість у статтях та назвах статей Загальної частини КК України воно вживається досить таки часто. Подібна ситуація спостерігалась і в Кримінальному кодексі України 1960 року.

Таке положення обумовлено відсутністю єдиної позиції щодо даної проблеми у науці кримінального права. Через те, що в значній кількості наукових праць, досліджується феноменологія кримінальної відповідальності, вона сьогодні займає особливе місце в системі заходів кримінально-правового впливу. З одного боку, кримінальна відповідальність несе в собі негативну (осудливу) оцінку скоєного правопорушення та особи, яка його вчинила, а з іншого – реалізується завдяки державному примусу та передбачає застосування до винної особи заходів кримінально-правового впливу, так чи інакше пов'язаних з обмеженням її прав і свобод. До того ж, кримінальна відповідальність виступає реакцією на